

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Stockholm, Iduns Tryckeri Aktiebolag.

N:r 28 (395)

Fredagen den 12 juli 1895.

8:de årg.

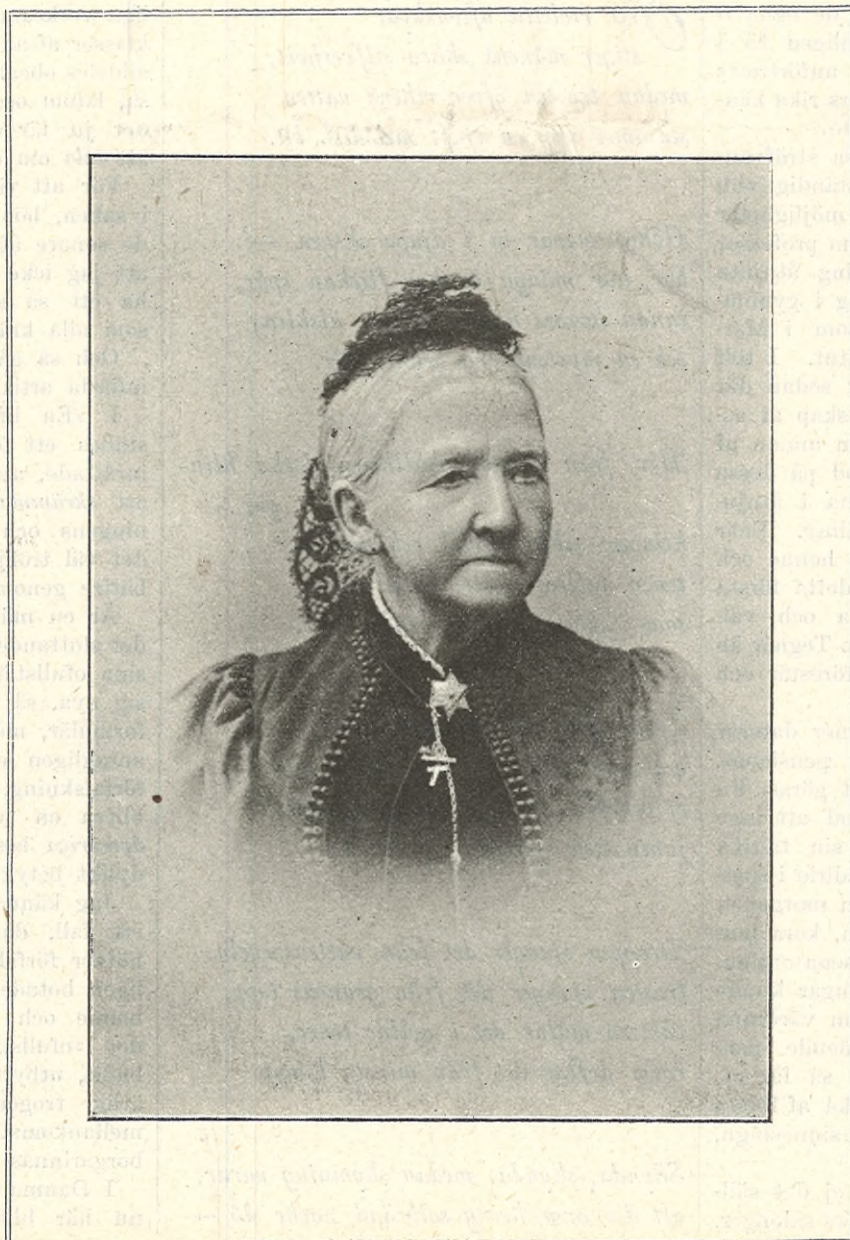
Prenumerationspris pr år: Idun ensam kr. 5:— Iduns Modet., fjortondagsuppl. » 5:— Iduns Modetidn., månadsuppl. » 3:— Barngarderoben » 3:—	Byrå: Klara Södra Kyrkog. 16, 1 tr. Allm. telef. 6147. Prenumeration sker & alla post- anstalter i riket.	Redaktör och utgivare: FRITHIOF HELLBERG. Träffas säkrast kl. 2—3. Redaktionssekr.: J. Nordling.	Utgifningstid: hvarje helgfri fredag. Lösnummerpris 15 öre (lösn:r endast för kompletteringar.)	Annonspris: 35 öre pr nonpareillerad. För »Platssökande» o. »Lediga platser» 25 öre för hvarje påbörjad tiotal stafv. Utländska annons. 70 öre pr nonp.-rad.
--	--	--	---	---

Cathrine Tegnér.

Det torde inom svenska diktvärlden finnas få namn, som äga bättre klang än det tagnérska. Om också den kvinna, som bär samma frejdade namn och hvars bild vi här ofvan presentera, icke skördat några lagrar på samma område som sin store namne, så intager fru Cathrine Tegnér dock inom hemmets trängre värld en kanske icke mindre framstående plats. Få torde bättre än hon ha visat, hvad en kvinna kan uträtta genom energi och karaktärsfasthet.

Cathrine Marie Tegnér, född Jacobsson, såg dagen den 12 mars 1819 i Åmål, där fadern var affärsman. I det anspråkslösa föräldrahemmet fördes spiran af en husmor, som tillhörde den gamla goda stammen. Hennes uppfostringsprinciper gingo ut på att af barnen göra nyttigasamhällsmedlemmar; hon lärde dem förstå, att samhället och individen äro reciproka begrepp, som betinga ömsesidiga rättigheter och skyldigheter.

Hur mången mor i våra dagar har en så sund lifsuppfattning? Hela rader

af döttrar sitta uppspeltade på salongens svälände divaner och virka — virka — och bara virka, alldeles som om detta hejdlösa virkande vore ett outhärligt kulturbehof. Stackars mödrar, och stackars döttrar! Hjärnan krymper samman, under det spetsbundten sväller ut.

Efter att med heder ha genomgått stadens förnämsta skola fick den unga flickan under moderns ledning deltaga i hemmets alla bestyr. Detta kom framdeles att bli henne till ovärderlig nytta.

Vid 22 års ålder gifte hon sig med dåvarande kollegan vid elementarskolan i Karlstad, Elof Tegnér, son till biskop Tegnér's näst äldste bror, Elof. Omkring de unga makarne växte upp en hel liten plantskola af söner och döttrar. Hemmet började bli för trångt och inkomsterna för små. För att afhjälpa dessa olägenheter sökte Elof Tegnér Blomskoga pastorat, hvilket han ock erhöi.

Efter ett tioårigt vistande i Karlstad flyttade familjen till det nya hemmet. Den hittills ostörda familjelyckan

Medgångens dygd är återhållsamhet; motgångens dygd är tålmod.

Bacon.

blef dock af kort varaktighet. Redan 1856 rycktes Elof Tegnér, efter blott några dagars sjukdom, bort från hustru och barn. Detta betydde för den ännu unga makan icke blott förlusten af en tillgifven och trofast vän, utan det betydde också — ekonomisk ruin.

Sedan den första smärtan hunnit lägga sig, vaknade hon till klart medvetande om sin ställning. Hur skulle hon kunna slå sig fram? Hur skulle hon kunna skaffa utvägar för alla sina små?

Här kom hennes praktiska förstånd henne till hjälp. Hon beslöt att sätta upp ett inackorderingshem för skolgossar, och som Örebro var en lämplig plats för realiserandet af denna plan, flyttade hon dit. Enär hon dock stod utan alla tillgångar, måste hon skaffa sig ytterligare inkomstkällor, såvida debet och kredit skulle kunna gå ihop. En till Örebro läroverk för flickor inlämnad ansökan om lärarinneplats vardt henne beviljad, hvarigenom de ekonomiska utsikterna något ljusnade för den lilla aptitfriska skaran därhemma.

Nu gällde det att använda minuterna, att spänna hvarje muskel, hvarje nerv, om hon skulle kunna hålla ut i striden. Antalet af de inackorderade skolgossarne växte från termin till termin. Utom de egna 6 barnen fanns det samtidigt vanligen 15 à 16 främmande ungdomar, som anförtrotts åt hennes moderliga hjärta, hvars rika känslor hade en obegränsad räckvidd.

Trots detta oafbrutna, rastlösa sträfvan-
de dag ut och dag in, var det ständigt ebb i kassan. För att öppna nya möjligheter till förvärf fick fru Tegnér genom professor Cederschiölds välvilliga bemedling åtnjuta fördelen af enskild undervisning i gymnastik för professor Hartelius, som i Marstrand ägde ett gymnastikinstitut. I tolf års tid medverkade fru Tegnér sedan där under sommarmånaderna i egenskap af assistent. Än var det en, än en annan af hennes bekanta, som följde med på dessa Marstrandsfärder för att komma i åtnjutande af hennes massagebehandling. Enär de alltid inkvarterade sig hos henne och antalet ständigt ökades, vardt detta första upprinnelsen till det storslagna och välkända pensionat, som prostinnan Tegnér än i dag, trots sina 76 år, där förestår och leder.

Vår bekantskap med fru Tegnér daterar sig från en vistelse i hennes pensionat. Det var en bekantskap, värd att göras. En mönstergill husmor, som förstod att inge respekt och tillgifvenhet hos sin talrika tjänstepersonal. Själff gick hon alltid i spetsen för arbetet. Uppe kl. 4 om morgonen för att göra inköpen för dagen, kom hon ofta icke till sängs förrän inpå sena natten. Intet spår af dessa ansträngningar kunde skönjas, när hon fungerade som värdinna för sina, då till ett 80-tal uppgående »pensionärer». Hon var, om man så får uttrycka sig, en jämnviktsmänniska af första ordningen, utrustad med ett sinneslugn, lika orubbligt som afundsvärdt.

Hur gladt och otvunget var ej det sällskapslif, som rådde i fru Tegnérns salonger,

där hennes eget anspråkslösa, hjärtevarma väsen i förening med den naturliga enkelheten i hennes sätt gaf sin prägel åt den allmänna stämningen.

År 1887 flyttade fru Tegnér till Göteborg, där hon först tog tvåårigt engagement vid ett gymnastiskt institut, tillhörigt kapten Ekman och löjtnant Staël von Holstein, samt sedan utöfvade privatpraktik. Under icke mindre än 30 år har hon i Marstrand verkat som gymnast och fortsätter därmed än i dag. Flere tusen patienter ha behandlats af henne.

Man skulle tycka, att ett lif ägnadt åt oafbrutet arbete borde inbringat henne rättigheten att vid så framskriden ålder få njuta sitt otium cum dignitate, men detta är icke fallet. Det materiella tryck, hvarunder hon ständigt lefvat, håller henne ännu kvar på arbetsmarknaden och synes för alltid komma att göra det.

H. W.—I.

I de ljusa nätter...

*Öfver violetta aftonskvar
stiger månens skära silfverhvit,
medan trasten öfver vikens vatten
stämmer upp en ljuft melodisk bit.*

*Göken svarar in i djupa skogen —
hör, hur många år han flickan spår,
innan hennes hjärta får en älskling
och en myrtenkrona hennes hår.*

*Hör, från holmen skällkons klocka klin-
gar —
klingar sakta, trolsk och underbar...
tonen dallrar öfver stilla vatten,
som i djupet himlen fångat har.*

*Lysta hvila vi på lyfta åror,
och din blick i längtan söker min —
ej behöfves svar på stumma frågor:
juninatten sjunger: jag är din!*

*Droppen sjunger det från vattenspegeln,
trasten sjunger det från granens topp,
västern målar det i gyllne toner,
rosen doftar det från minsta knopp.*

*Skynda, skynda, medan skymning varar,
att din arm kring solbränd nacke slå —*

*gif en kyss så ljuf som juninatten —
längre blott den måste vara då!*

*Aftonglansen öfver näckrosbladen
bleknar redan — se, hur morgonglöd
sticker eld i österns slott af skvar,
färgar hela viken purpurrod...*

Daniel Fallström.

Pigfrågan.

Det trefaldiga ångestrop, som ljuder från Iduns spalter i nr 26, har — i förening med uppmaning från några af tidsskriftens läsare — manat mig att yttra några ord i den brännande pigfrågan.

Jag begagnar detta uttryck, emedan *piga* är ett godt svenskt ord, som omöjligt kan anses vara förnärmande i en tid, då så mycket talas, skrives och göres för »klassmedvetna» kroppsarbetare och för att sätta det rent kroppsliga arbetet på den mänskliga verksamhetens drottningstol, att stora klasser af andra mänskliga arbetsbin lämnas alldeles obeaktade af reformsträfvarne. Alltså, låtom oss nu *skrifva* om pigorna, fastän det ju lär vara ett mycket gammalt bruk att *tala* om dessa medborgarinnor.

För att visa min fullkomliga opartiskhet i saken, bör jag först nämna, att jag under de senare åtta åren ej haft någon piga samt att jag icke ens mot betalning skulle vilja ha ett så störande element in bland oss, som alla kräfva ro för vårt arbete.

Och så gå vi i ordning med de tre i Idun införda artiklarne!

I »En lifsfråga för hemmets frid» uppställes ett förslag till nya tjänstebetyg, så inrättade, att de skulle blifva ett medel till att *skrämma* pigorna in på dygdens, ordningens och pliktens gångstigar. Men är det väl troligt, att någon enda pigsjäl blefve bättre genom en dylik skrämnel?

Är en människa kommen så långt ut på det sluttande planet, att hon nödgas förstöra sina ofullständiga betyg eller själf fabricera sig nya, så är den föreslagna betygsbokens formulär, med sina klassiffror och streckar, antagligen ej något svårare hinder för en förfalskning, och det kunde ju dessutom blifva en juridisk fråga, om ej indirekta äreröriga beskyllningar kunna påvisas i ett dylikt betyg.

Jag känner från något af de senare åren ett fall, då en piga af det slag, som behöfver förfalska betyg, gång på gång skriftligen hotade stämma sin husmoder och göra henne och hennes familj allt ondt, om ej det »ofullständiga» betyg hon, pigan, erhållit, utbyttes mot ett, som innehöll orden: ärlig, trogen och sedlig. Genom polisens mellankomst blef denna klassmedvetna medborgarinnas tilltag stämfjadt för den gången.

I Danmark äro dylika betygsböcker, som nu här blifvit föreslagna, genom lag före-

skrifna sedan många år tillbaka, men vill man se prof på husmödrars *förtegenhet*, skall man genombläddra några af dessa »skudsmålsböger»; de äro i sanning lärrika genom deras sublimes tystnad, men jag har aldrig träffat någon dansk husfader eller husmoder, som trots att dessa betygsböcker vore ett medel till pigornas vägledning in på pliktens gångstigar. Jag har flere gånger timvis suttit på »Danskt kvindesamfundets fæstkontor» i Köbenhavn — där jag har en gammal god vän — och sett, hört och ibland talat med ett och annat kostligt exemplar af medborgarinnor, som ständigt strömma ut och in därstädes. Den, som har lust att följa mitt exempel, skall lätt komma till insikt om maktlösheten af betygsböcker. Pigan vet alltid att gifva skäl för det hon flyttat hvarje månad, och det tyckes ej synnerligen afskräcka fruarna från att göra försök med slika flyttfåglar.

Alla fruar äro ju ej heller — låt mig säga — trefliga. Och med denna sanning inträda vi på en annan sida af betygsfrågan. Hvilket spelrum för godtycket, nycken och det ej alltid så väl skolade matmorslynnnet skulle ej dessa förledande kolumner erbjuda? Hvilka uppträden, trassel! Brr!

Då den lilla uppsatsen »Orlofsedlar i otid» utgör ett bihang till föregående förslag, bör det behandlas i ordningsföljd efter detta, synnerligast som äfven det afser att medels skrämselfärdiga dragliga husfrid och hemtrefnad, åtminstone för ett par eller tre månader före pigflyttningen.

Nöden är uppfinningens moder, men icke alla uppfinningar afhjälpa någon nöd, och äfven om det föreslagna medlet skapade en skenbar lydnad och ordning, skulle det ej i minsta mån förändra ett vrängt sinne, som skulle finna tusen utvägar att reta och sära så, att förhållandet skulle blifva sjufaldt värre emellan husmödrar och pigor än det redan är. Saken är ju den, att de gamla, genom många generationer nedärfda föreställningarna, att vissa klasser voro födda till att tjäna och absolut lyda andra samhällsklasser, blifvit undanröjda, utan att någon af parterna fått en förnuftigare och bättre syn på förhållandet emellan arbetsgifvare och arbetstagare; därför saknas också dem emellan den andliga telefonledning, som kan förbinda skilda intressen.

Den lilla skissen »Sommarnöje» skulle vara mycket rolig, om den ej saknade allt förstående af de orsaker som skapat nutidspigan. Vår pigklass skulle ju vara rent idiotisk, om den ej tagit intryck af det böljande ordsvall om frihet och jämlikhet, som öfversvämmar stad och bygd. Och om flertalet af pigor än icke hört satsen, »att hvarje människa sträfvar att slippa undan med minsta möjliga mått af arbete», så ligger det dock, så att säga, i luften att insupa motvilja för hvarje mera påkostande ansträngning.

Pigan har vänner och bekanta under åttatimmarsdemonstranternas mer eller mindre röda fanor; hon känner samma arbetsskygghets ande fläkt från snart sagdt de allra flesta hem. Husmoderns och döttrarnas, af ett mångårigt skolsittande, förslappade muskler och dito viljor söka så mycket som möjligt undgå hvarje smula kroppsligt arbete; pigan har äfven suttit öfver läxor samt drifvit och dåsat bort de år, då arbetslusten börjar spritta i ådrorna och flickan som gossen trängtar efter att få bruka armar och händer till arbete. Äfven pigans

muskler äro förslappade, bekvämlighetslustan och begäret efter njutning och nöje ha gripit äfven hennes omorgnade själ, och hennes regel blir: högsta möjliga lön för minsta möjliga arbete! Hon ser sig omkring i »öfverklassens» hem och finner sig vara outhärlig och kan föreskrifva lagar för de hjälplösa damer, som hon lär sig afundas, på samma gång som hon sträfvar efter att efterhärma deras vanor, later, klädedräkt och språk.

Vi borde egentligen hvarken skratta eller harmas öfver nutidspigans uppträdande, ty, nogare besedt, är det blott en mer eller mindre grof vrångbild af våra moderna modedamers; och den »Emilie», som blifvit tecknad i »Sommarnöje», är ingen oäfven karrikatur på en bortskämd »familjeflicka» med behof af ständig tillgång till »flirt» med sina manliga bekantskaper. Hvad den andra pigans *språk* beträffar kan ju därom ingenting annat sägas, än att hon troligen haft fler än en matmor, som fördärfvat sitt svenska modersmål, och att pigan åtminstone lärt sig att begagna de franska orden rätt, något som långt ifrån kan sägas om alla de fruar, hvilka stoltsera med dylika prof på modern bildning.

Det enda sättet att hjälpa hela denna tjänande kvinnoklass upp ur det moraliska förfall, som allt mer och mer griper omkring sig, är först och främst att i hemmen inskränka antalet af pigor samt att, där sådant kan ske, befria hemmen från ett dylikt bihang, ty först när den halfbildade och förvildade människan känner sig vara outhärlig, börjar hon tänka öfver sin ställning och sina utsikter till framgång i lifvet.

I stället för att — som så många stadsfruar hafva för sed — draga fattiga flickor från landet in i det för dem så förstörande stadslifvet och därmed ännu ytterligare öka det mångfaldiga eländet, måste husets dötrrar upptaga största delen af de dagliga hemsysslor; därigenom besparades också familjförsörjaren utgiften för s. k. hushållskurser borta från hemmet, kurser af lika så tvifvelaktigt värde för en blifvande husmoder som de långa skol- och musikkurserna äro för lifvet.

Det är ganska troligt, att utvecklingen medför det goda, att pigklassen helt försvinner och lämnar rum för nya förhållanden af bättre natur ände, som nu äro för handen. Kanske skall en så småningom gryende insikt af en *grundlig* omstötning af hela vårt skolväsen verka en förändring i den gängse uppfattningen — eller rättare förväxlingen — af ofruktbar läsning och lifgifvande upplysning och därmed äfven framkalla en starkare plikt- och ansvarskänsla inom alla samhällslager och sammansmälta hela vårt folk till en enda arbetsklass, samverkande på skilda områden.

Såsom pigfrågan nu står, förvärras den ömsesidiga ställningen ännu mer i de hem, där husbondefolket fasthåller de redan af »tidsandan» utdömda föreställningarna från mera patriarkaliska tider. Nutidshusmodern måste lära sig förstå nutidspigans tankegång samt att uppfatta hennes olater och okunnighet som ett slags afspiegling af typer i en annan samhällsställning, och enda sättet att nu få makt öfver dessa vrångbilder af kvinnor är, dels att gifva dem goda mönster till efterrapning, dels att lära dem inse, att de icke äro rent outhärliga.

Ave.

Nio goda råd

angående svampar och svampplockning.

1. Af våra svenska svampar äro åtskilliga gifftiga, många oätbara, men endast *några få* så goda, att de löna det besvär och den kostnad, insamlandet och tillagningen medföra.

2. Dessa verkligen lönande svampar äro: främst, naturligtvis, *champignonen*, vidare *Carl Johanssvampen*, *stolta fjällskiflingen*, *mörkgula rörsoppen kantarellen*, *riskan*, *den bleka* och *den fjälliga taggsvampen*, *färtickan*, *fingersvampen*, *oxtungsvampen* och den öfre delen af foten på *bläcksvampen*. Lagg hårtill den delikata *murklan*, som i april och maj sticker upp sitt bruna hufvud mellan tufvor och stenar, och samlingen torde vara fulltalig. Nöj eder med dessa, och följ ej de riktiga svampvärmarnas exempel, som plocka, tillaga och äta en mängd svampar, hvilkas hela läckerhet, för så vidt den icke är helt och hållet inbillad, ligger i — smöret, persiljan, ägget och allt det andra goda (och dyra), som kokerskan tillsätter. En riktig svampvurm spisar för resten med förtjusning ett par stekta skinnbitar, om han tror att det är en färticka, man serverat honom.

3. När ni är på svamptur och finner en fin sort, t. ex. en champignon eller en riska eller en stolt fjällskifling, så lagg noga märke till fångstället, ty ni kan, med nästan matematisk visshet, påräkna att, om icke förr, så nästa år finna flere på samma ställe. Men ett nödvändigt villkor är *hemlighetsfullhet!* Frågar er en god vän, hvar ni funnit er champignon, så vänd bort ansiktet, så att han ej ser er rodnad, och tala om konst och litteratur.

4. Den, som plockar en svamp genom att *rycka upp* den från marken, förtjänar hvarje sann svampologs förakt. Han är söndagsjägaren på svampområdet, hans namn bör utstrykas ur svampvärmarnas adresskalender och aldrig nämnas annat än om vintern, då inga svampar växa. En svamp får *aldrig* ryckas upp, den skall med en knif *skäras* af, så att hatten och en *liten* del af foten medtagas, det öfriga bör stå orubbadt kvar på platsen, eljes utrotar man svampen. Därför, när ni går på svampfångst, försäkra er först om att ni har en knif, om ej annat så en pennknif, samt dessutom en korg.

5. Plocka ej mera än ni för tillfället behöver. Många svampsöndagsjägare sätta en ära i att komma hem med en faslig mängd svamp, hvaraf endast en ringa del användes, det andra kastas bort, sedan det inbringat svampplockaren den öfriga familjens loftal, men kokerskans dolda hat.

6. Rensa alltid själf er svamp och rensa den, om möjligt *på själfva plockningsstället*. Den verkliga, fint bildade svampmänniskan kommer hem med rensade svampar, som genast äro färdiga att tillagas. Att rensa svampen strax på själfva svampstället medför många fördelar. Dels kvarlämnar man på det lämpliga stället just den del af svampen, som befordrar återväxt, dels skär man bort maskar och maskstungna delar och slipper att fylla korgen med skrymmande och odugliga barlast. Var vid rensningen ej allt för rigorös; hos åtskilliga svampar, såsom champignonen, stolta fjällskiflingen, kantarellen, risikan, behöfva skifvorna ej borttagas, *så länge svamparna äro små*. Däremot bör ni taga såsom regel att bortkasta allt, som är angripet af mask.

7. Kan ni icke eller vill ni icke rensa edra svampar på plockningsstället, så samla åtminstone allt affallet och kasta det på ett ställe, som på grund af sin fuktighet och skugga synes eder ägnadt för svampväxtlighet. Samtidigt skall ni ett annat år finna lönen för denna lilla omtänksamhet.

8. Om ni är klok nog att nöja er med de ofvan omtalade svamparna, så är det så godt som omöjligt, att ni kan råka ut för någon giftig svamp. Den enda *tänkbara* förseelsen är nämligen härvidlag den, att man tager en hvit flugsvamp i stället för en hvit champignon. Men äfven detta omöjliggöres om man, åtminstone till en början, försakar de helt små champignonerna och låter dem stå, tills de blifvit något större och mognare, hvarigenom de ju äfven bättre löna fångsten. Den färdiga champignonen har en lukt så egenomlig i sin ljuffiga finhet, att man aldrig kan misstaga sig på den. Lukta därför, i början af eder svampbana, noga på den mogna champignonen, och ni kan vara säkra på, att ni aldrig sedermera skall luras af den falska flugsvampen.

Ännu en viktig sak! Åt *aldrig* murklor, som icke först äro förvållade. Murklan, denna älskliga företeelse, som icke står långt efter champignonen, har nämligen den lilla svagheten att efter

regnvåder blifva giftig. All fara är emellertid borta, om murklan först väl förvälles och det använda vattnet bortkastas.

9. Älska svamp, plocka svamp, ät svamp, men låt aldrig af svampböcker eller svampgalningar inbilla er, att svampar ha något större näringsvärde. Allt prat om deras stora kväfvehalt, deras jämförbarhet med kött o. s. v. är intet annat än prat. Svampar äro en läckerhet, ett njutningsmedel, särdeles utmärkt, bland annat därför att dess erhållande betingar promenader ut i skog och mark och på samma gång en liten inblick i naturens underbara och rika skattkammare, men därmed punkt, *tala aldrig om svamp såsom ett näringsmedel för fattiga*. Åt en gång på försök edra svamprätter utan fin tillagning, framför allt utan godt smör — och ni skall vara botad för alla teorier om »svampen ur nationalekonomisk synpunkt».

En gammal svampvän.

Iduns läkarartiklar.

(Eftertryck förbjudes.)

IV.

Om ryggradskrökningarnas förekomst och behandling.

Af dr A. Wide.

Bland de förvärfvade lyten, som förekomma hos det uppväxande släktet, räknas ryggradskrökningarna med allt skäl till de mera allvarliga, därför att de så ofta lämna obehagliga följder för hela lifvet. Det är följaktligen af synnerlig vikt att de upptäckas och komma under lämplig behandling så tidigt som möjligt. Då därtill kommer, att en ryggradskrökning med lätthet kan upptäckas af hvem som helst, blott man gör sig besvär att betrakta den nakna ryggen hos barnen, så har undertecknad ej tvekat att lämna en kort framställning öfver detta ämne.

Ryggraden är hos det nyfödda barnet nästan alldeles rak, men ifrån den tid barnet börjar gå upprätt, uppkomma krökningar i riktning framåt och bakåt, hvilka äro normala eller fysiologiska, nämligen en krökning med konvexitet framåt i halsregionen, bakåt i ryggregionen och framåt i ländregionen. Vid svaghet i ben-systemet uppkommer lätt en abnorm förökning af en eller flere af dessa krökningar. Man benämner en förökning af krökningen bakåt för *kutrygg* eller *rundrygg*, förökning af krökningen framåt för *svankrygg*. Den i tidiga barnåren ganska vanligt förekommande s. k. engelska sjukan ger ofta upphof till sådana krökningar af ryggraden. Vanligen fäster man ej så stort afseende därvid, så framt krökningarna ej äro höggradiga, eller då de åtföljas af platt eller insänkt bröstorg, framåtlutadt hufvud, hängande skuldror med flere deformeringar, som göra kroppshållningen oskön. Äfven dessa former af ryggradskrökningar böra dock i tid behandlas, ty de kunna i annat fall åtföljas af sjukdomar i bröstorgens inre organ, isynnerhet lungsjukdomar.

Den vanligast förekommande bland ryggradens deformeringar är ryggradens sidokrökning eller s. k. *snedrygg*, hvaraf en hel del olika former finnas, då krökningen kan intaga endast några få kotor eller ryggraden i dess helhet, och då samtidigt två eller flere krökningar kunna finnas hos samma person. Ryggradens sidokrökningar äro så vanligt förekommande, att en del författare ansett, att en lindrig sidokrökning är fysiologisk, d. v. s. att den skulle förefinnas hos hvarje människa. Så är dock ej förhållandet. Min afsikt är ej att här ingå på de mångfaldiga orsakerna till ryggradssnedhet, men en orsak bör dock ej

förbigås, nämligen den vanligen förekommande ovanan hos den uppväxande ungdomen att under läsning, skrifning och handarbete sitta snedt. Jag anser mig böra framhålla denna orsak, därför att den är en af de vanligaste och därför att det är både skolans och hemmets plikt att så mycket som möjligt understödja hvarandra för att råda bot häremot. Enligt min erfarenhet som skolläkare och gymnastiklärare förefinnes en allt för stor och oberrättigad vana att skylla allt på skolan. Verkliga förhållandet är, att ungdomen har bättre ordnad i skolan än i hemmet, liksom och tillsynen under arbetet i de flesta fall är bättre i skolan. Där finnas bänkar, bord och stolar afpassade för barnens olika kroppsstorlek och den inbördes proportionen mellan bordet och stolen är den riktiga; så inträffar sällan i hemmet, där barn af olika åldrar och storlek vanligen få sitta på lika höga stolar och vid bord af samma höjd. I skolan äro stolar och bord så placerade i rummet, att ljuset faller från rätt sida och belysningen är fullt tillräcklig, något som sällan iakttages i hemmet. Mycket mer kunde sägas här om, men det sagda må vara nog för att fästa uppmärksamheten på snedsittningen som orsak till uppkomsten af snedhet i ryggraden.

I våra högre flickskolor göras 2 å 3 gånger om året af skolläkarne undersökning af elevernas hälsotillstånd, hvarvid sällan undersökning af ryggraden uteslutes. Detta försummas oftare i goss-skolorna, ehuru ryggradskrökningar bland gossar långt ifrån äro sällsynta. Till våra folkskolor hafva liknande undersökningar ännu ej hunnit, åtminstone ej allmänt.

Undersökning af ryggraden hos det uppväxande släktet bör ske rätt ofta, åtminstone hvar tredje månad, och kan göras af hvar och en som har sig barnens vård anförtrödd, ty det är lätt att se, om ryggraden är rak, då ju allt är godt och väl och ingen åtgärd behöfelig. Förefinnes däremot den allra ringaste krökning åt ena eller andra sidan, så bör man rådfråga läkare. Undersökningen bör alltid ske på blottad rygg. Att äfven rätt obetydliga krökningar kunna upptäckas genom kläderna, framgår däraf, att det ganska ofta är klädsömmerskornas uppgift att upptäcka ryggradskrökningarna. Detta förhållande utgör dock intet skäl att utesluta undersökningen på den nakna ryggen, ty då upptäckes krökningen långt tidigare. Man går vid undersökningen så tillväga, att den undersökande sätter sig bakom den som skall undersökas. Denne senare förblifver stående och vänd så, att man har god belysning bakifrån, bäst fullt dagsljus; benkläderna fästas med en rem om höfterna, bålen är fullständigt afklädd, endast en lätt filt eller sjal öfver bröstet och skuldrorna, fästad med en säkerhetsnål om halsen, så att ryggen i hela sin utsträckning lämnas fullt fri från beklädnad och armarna få hänga fritt ned. Den, som skall undersökas, ställer sina fötter tätt intill hvarandra och lika långt framskjutna, håller sina ben fullt sträckta i knä- och höftleder, håller vidare blicken riktad rakt framåt och bålen vänd rakt framåt, hvilket allt det är af största vikt att iakttaga, ty om någon af dessa föreskrifter ej iakttages, så uppkommer en krökning af ryggraden, som inverkar störande på undersökningen. Af vikt är äfven att den som undersökes får stå fritt och lugnt, utan vidröring af den undersökande och utan tillsägelse att sträcka på sig eller hålla sig rak, då ju begynnande krökningar genom den härvid uppkommande muskelansträngningen kunna utjämnas och förbises. Sedan en upprätt stående ställning på detta sätt en kort

stund intagits, göres därefter en långsam böjning framåt, då de allra obetydligaste sidokrökningar framträda; armarna få härvid falla fritt nedåt — framåt af egen tyngd, utan att någon muskelspänning inträder. I de nu nämnda ställningarna observeras utom själva ryggraden äfven bålen sidokonturer, hvarjämte skuldrornas och höfternas höjd å båda sidor jämföras. Äfven helt obetydliga afvikningar eller osymmetri mellan de båda kroppshalvorna tyda på för handen varande ryggradskrökning och böra mana till undersökning hos läkare. Ej sällan får man höra det uttalandet, att »ryggradskrökningar ej hafva någon gravare betydelse», utan att »de växa bort af sig själva» utan behandling.

Sådana uttalanden bevisa blott, att den som faller dem, har mycket ringa erfarenhet eller att han aldrig sett svårare former. Säkert är, att en obetydlig ryggradskrökning under gynnsamma hygieniska förhållanden undantagsvis kan under uppväxten försvinna, men det som uttalar, att detta gäller som regel, åtager sig allt för stort ansvar, så stort, att ingen är berättigad att hära det. Ryggradskrökningarna hafva tvärtom benägenhet att ständigt försämraras, om de lämnas utan behandling, ett förhållande som för öfrigt gäller flertalet af människokroppens lyten och deformiteter. I fråga om ryggradskrökningarna är det dock svårare än vid andra deformeringar att förutsäga, huru höggradig den kommer att slutligen blifva. Det är i synnerhet under uppväxtåren, som ryggradskrökningarna tilltaga, hvarför de under denna tid ständigt böra observeras, men det händer ej sällan, att krökningar, som utbildats i unga år och sedan varit stationära under flere tiotal år, utan någon upptäckbar anledning börja på nytt ökas vid redan uppnådda 60 å 80 år. Detta har jag sett inträffa företrädesvis hos kvinnor och i så hög grad, att behandling blifvit nödvändig. Har en ryggradskrökning upptäckts, så torde af det redan anförda till fullo framgå, att den behöfver komma under lämplig behandling, ty därigenom kan vinnas, att lindrigare former och grader kunna helt och hållet häfvas, eller att åtminstone väsentlig förbättring kan vinnas, och att svårare deformeringar kunna förebyggas. Att här ingå i detaljerad redogörelse om hvilken behandling som i det särskilda fallet är den bästa och säkraste, är ej min afsikt. I vårt land står den sjukgymnastiska behandlingen högt i anseende och den förtjänar detta äfven i fråga om ryggradskrökningarna, för hvilka den visat sig synnerligen verksam och välgörande.

Sådana fall förekomma dock, där den ortopediska bandagebehandlingen är nödvändig, enbart eller jämte den gymnastiska. Med ortopediska apparater kan man i förtviflade fall vinna åtminstone det resultat, att en ryggradskrökning blifver stationär, det vill säga, att den ej vidare utvecklar sig, och man måste ibland anse detta vara ett godt resultat af behandlingen. Möjligen kan förståndigt använd sjukgymnastik sedan åstadkomma någon förbättring. Dessa båda behandlingsmetoder utesluta för öfrigt ej hvarandra, utan kunna de med fördel användas samtidigt, hvilket i svårare fall är det allra bästa. Erkännas måste dock, att sådana fall förekomma, som trotsa all behandling och ständigt försämraras, så att mycket höggradiga deformeringar ej blott af ryggraden, utan af bröstorgens i dess helhet uppkomma.

Alla de nämnda formerna af ryggradskrökningar utmärka sig därigenom, att de under sin uppkomst ej förorsaka sina bärare några egent-

liga obehag, ej äro åtföljda af värk eller smärta, ej af ömhet för tryck på ryggraden, i följd hvaraf de också kunna få under ganska lång tid ostördt utveckla sig, utan att de upptäckas. Ett annat förhållande äger rum vid verklig inflammation i ryggraden, då i de flesta fall en mycket svår värk, ömhet för tryck, svårighet att gå fullt upprätt med flere besvärliga symtom snart uppträda. Inflammation i ryggkotorna leder till s. k. *puckelrygg* och är en ännu allvarsammare åkomma än de förut omtämda ryggradskrökningarna.

Då denna sjukdom i sin början för den ovane lätt kan förväxlas med andra former af ryggradskrökning, så ligger häruti ett ytterligare skäl för att i tid rådfråga läkare, så snart en ryggradskrökning förefinnes. Puckelrygg kräver ock en helt olika behandling; i början helst långvarigt stillaliggande och sedan behandling med ortopediska apparater, då däremot gymnastikbehandling under pågående inflammationsprocess aldrig bör förekomma. Jag har ansett mig böra framhålla detta, då tyvärr misstag härutinnan ej sällan begås.

Till

Doktor Arthur Hazelius!

Du växte upp en gång i nordanskog,
Där lifvet käckt och härligt mot dig log,
Där drack du hälsa i hvar andedrag,
Där fick du ljus, din unga, friska dag,
Där vardt det stål i lynnet, kraft i äfven;
Där vardt det lif i hägen, eld i barmen.

Med sinne ljusst och gladt, med sol i blick,
Så ung och fri du ut i lifvet gick,
Och hjärtat slog så varmt och fosterländskt
Och trofast för hvad allt, som nämndes
svenskt,
Du drömde, drömde, hur du ville gärna
Om detta gamla, kära landet värna!

Och hvad du drömde, hvad du ville stort
Och rätt och godt och sant, det har du
gjort:
Du byggt ett Sverige upp, i kärlek blid —
Så som det var en gång i fädrens tid —
Du bygger än i sena aftonglansen,
Du bygger nu ditt ljusa, vackra Skansen.

Där mellan stugor grå och gröna trän
Gå folkets sång och folkets visa hän,
Och lifvet ler på gammalt sätt och skick
Där omkring gladt och fagert Bredablick.
Där är för sant »muséet utan like»,
Där är vår gode doktors kungarike!

Väl är ej hela verket ändadt än,
Förvisso mycket, mycket står igen,
Men »en gång skall det hem dock färdigt stå,
Där hvarje hemlandsbild ett rum skall få»,
En gång förvisst! — så tänker du och
drömmer.
Vid denna tanke du all möda glömm!

Och »du skall görat!» Du är rätter man,
Du kan hvad ingen, ingen annan kan;
Du trollkraft har — det heter jämnt: »ja, säj,
Hvem kan till Skansens doktor säga nej?»
Du manar — och vi lyssna, gamla, unga,
Du manar — och du vinner oss i klunga.

Du manar oss med håg, så varm och ljus,
Att lyssna till den granens blida sus,
Vid hvilkens fot vi fäst vårt lugna bo

*I vårfriska lycka, uti hägn och tro,
Du manar oss att älska fosterlandet!
Ack, lär oss, du, att älska, som du kan det!*

* * *

*Du gode doktor! Nu i sommartid
Det står, ditt land, i fågring, vän och blid,
Det ler emot dig — och i sakta sus
Ett tack går fram i kärlek, varm och ljus,
Det är den lön du får af svenska sinnen,
Du tögne hägnare af Sveriges minnen!*

En svensk kvinna.

Från Iduns läsekrets.

»Chacun a son gout!»

Snälla »Huskatta!» Hvarför skall ni rusa på den stackars husrättan och »fräsa» så argt, för att hon kommer med sitt oskyldiga förslag till unga mödrar? Det är väl ej sagdt, att *alla* äro tvungna att rätta sig därefter, men de kunna finnas, som hafva god tid till att sitta och »y alla möjliga små lyxartiklar till sitt hem, för att fördriva tiden, de t. ex. som äro rika och ej tvungna att arbeta på annat än hvad som behagar dem. Hvarför skulle de ej likaså gärna kunna förfärdiga en dylik liten korg åt sig, om de vilja? Det tycker jag vore bra mycket trefligare än ett helt profant väga en liten älskad varelse, ett litet *hämmskobarn*, som en annan ox eller fårstek i en handduk. Chacun a son gout!

Den gamla huskattan måtte väl ej hafva fått några »gull» — så låter det. Härmå kilar jag undan för att ej bli klöst.

En annan husrätta.

Om orlofsedlar i otid

I nr 26 af *Idun* framställes under ofvanstående rubrik af »flera matmödrar» en förfrågan »huruvida de hafva rätt att vänta att emottaga uppsägelse af tjänarinnan och åt henne af samma orlofsedel till den 26 juli, då den lagliga uppsägelse tiden börjar». Den ifrågasatta lydelse: »Vill husbonde skiljas vid tjänstehjon eller tjänstehjon vid husbonde, äge husbonde tjänstehjon uppsäga, och tjänstehjon tjänst sin, ifrån och med den 26 juli till och med den 24 augusti, och i Stockholms stad, för flyttning i april månad, ifrån och med den 24 januari till och med den 22 februari. Sker ej uppsägning å nu föreskrifven tid, fortfarande tjänstehjon i tjänsten till nästa flyttningdag mot lika städja och lön som förut.»

Uppenbarligen kan denna bestämmelse i angifna hänseendet icke tolkas på annat sätt än att rätten att verkställa uppsägning af en behörigen lagstadd tjänare är inskränkt till den i § föreskrifna tiden. En uppsägning således, som sker före nämnda tid, torde icke kunna tillerkännas laga verkan. Hade lagstiftarens mening varit en annan, hade detta utan tvifvel blifvit i lagtexten på något sätt tydligt angifvet, t. ex. medels ett inskjutet »senast» före orden »ifrån och med» etc.

Den af de ärade »matmödrarna» ifrågasatta öfverenskommelsen mellan husbönder och matmödrar i ändamål att lagens stadganden på föreliggande område samt i fråga om utfärdande och företeende af s. k. afskedsbetyg bättre komme att efterlevas, synes vara synnerligen önskvärd.

Juristfru.

Drottningens födelsedag.

Brefkort till Idun.

Drottningholm den 9 juli.

I den rikaste sommarskrud prunkar i dag det sköna Drottningholm; liksom drömmande speglar sig kungaborgen i Mälarens blå vatten.

Det är i dag drottningens födelsedag. Redan tidigt på morgonen var slottet på det festligaste smyckadt med svenska och tyska flaggor; öfver portalen åt sjösidan voro drottningens namnchiffer och kunglig krona bundna af rosor; äfven

vestibulen var på det smakfullaste dekorerad med blommor, lefvande växter och guirlander.

Särskildt för den kungliga familjen var denna dag särdeles angenäm och festlig, då de fingrojet som gäst emottaga tyske kejsaren Wilhelm, hvilken anlände till Drottningholm på sin till Hohenzollern hörande barkass kl. 1 e. m. och vid slottsbyggnaden emottogs på det hjärtligaste af konung Oskar och prinsarne. De kungliga jämte den kejsarlige gästen intogo lunch i röda sammetssalongen, uppvaktningen i stora galleriet. Omedelbart härefter reste kejsaren.

Man hade beslutat att bereda drottningen en enkel hyllning genom en liten deputation af hvitklädda flickor, som skulle framföra allas ur hjärtat gående lyckönskningar. Den täcka deputationen kalkades slottet kl. 2; vid grinden af de kungligas enskilda park möttes barnen af ståt-hållaren Ström, hvilken ledsagade dem upp på terrassen. Snart visade sig drottningen jämte kronprinsessan, hvilka bägge buro de utsöktaste toaletter. Barnen, anförda af en lärarinna, uppstämde första versen af psalmen »Vår Gud är oss en väldig borg» och svenska folksången samt sedermera »Du gamla, du friska, du fjällhöga nord». Härpå uppläste ett af barnen nedanstående af Lea författade vers:

Vår drottning är så hög, som vi barn äro små,
Men vi komma ändå
För att högtidsbordet med blommor smycka,
Och vi önska så hjärtligt, att hela din tid
Må bli rik uppå glädje och stilla frid,
Och att intet må störa din lycka.

Nu öfverlämnade barnen till drottningen djupt nigrande sin blomsterskörd, hvarefter denna på det vänligaste tackade de små, hvilka därefter bjödos på förfriskningar i parken.

Senare på eftermiddagen afreste kronprinsparet på den i festlig flaggskrud smyckade »Sköldmön» till Tullgarn.

Bland födelsedagspresenter till drottningen må nämnas en antik byrå, en ljuskrona, chaislong m. m. Bland den rika blomsterskörden, som i tisdags ägnades drottningen, var en utmärkt praktfull blomsterkorg, sammansatt af de skönaste rosor, en gåfva af tyska kejsaren.

—a—

Prinsessans juveler.

Hvilken svensk kvinna återkallar icke ännu gärna i minnet bilden af den ädla konungadotter, som i häfden lämnat ett så skönt eftermäle att skaldens ord: »de lidandes furstinna» vunnit burkap i folkmedvetandet och blifvit upplösligt förenade med hennes namn? Prinsessan Eugénies lifsgärning är avslutad, men långt efter det de välsignelser, som framkallats af densamma, förklingat, skall hennes historia i sång och saga fortlefva inom Sveriges bygder. Under den myckna självvisket, som på alla områden och i alla former rör sig i världen, är det ju ock på en gång uppfordrande och stärkande att någonstädes se uppenbarelsen af den kärlek, som »icke söker sitt». Och därför tro vi, att Iduns läsarinna Eugénies lif, som vi här vilja berättas, äfven om det för en eller annan af dem redan torde vara bekant.

Under somrarna på Gotland lefde prinsessan ett mera oberoende lif än under vintrarna i hufvudstaden. Sålunda samlade hon icke blott till gudstjänststunder om söndagarne traktens fattiga befolkning omkring sig, utan gjorde äfven själf besök i stugorna kring Fridhem. Hennes känsliga sinne berördes därvid djupt af den nöd, som i så mångfaldig gestalt trädde henne för ögonen, särskildt där de fattiga sjuka mångenstädes försmäktade i namnlöst elände. Hon visste af egen erfarenhet, hvad sjukdom

Möblering och Dekorering
af våningar verkställes stilriktigt och elegant.
Största urval af goda modeller uti olika stilarter.

**Sängar och Sängkläder, Möbeltyger,
Mattor och Gardiner m. m., m. m.**

**Carl Johansons
Möblerings-Affär,
Drottninggatan 45. 1 och 2 tr**

var, ty den hade ju från hennes tidiga ungdom hållit vakt vid hennes dörr. Men måste det icke skett äfven därför, att hon skulle kunna dess mer ömma för och deltaga i andras lidanden? Den frågan trängde sig allt oftare på henne, isynnerhet vid åsynen af obotligt sjuka, fattiga, öfvergifna åldringar. Och nästa fråga blef då: Hvad skulle väl hon kunna göra för dem? Tankarne kommo och gingo. Ett hem för dessa utarmade sjuka åldringar vore naturligtvis det mest önskvärda, men huru åstadkomma det? Hon hade redan bortgifvit så mycket hon kunde förfoga öfver, och då hon ej kunde vänta någon tillökning i sin bestämda inkomst, måste hon, ehuru med sorg i hjärtat, afstå från tanken att bygga ett sjukhem. Hösten kom och hon återvände som vanligt till Stockholm.

Följande vinter blef för prinsessan mera pröfvande än vanligt. Icke nog att sjukdomen höll så ofärligt vakt vid hennes dörr, att han icke tillät henne en enda gång lämna sina rum, hon kunde under veckor och månader icke ens lämna sin bädd. Det var då, under de långa, sömnlösa nätterna, som tanken på de fattiga sjuka i stugorna omkring Fridhem återkom med förnyad styrka. »De ligga där i plågor utan något af det goda, som bereder mig så mycken lindring,» sade hon. »Gud har skickat dem i min väg. Hvad kan jag göra för dem?» Och åter och åter byggdes i tankarne det väl ordnade sjukhemmet, som skulle bjuda skydd och omvårdnad åt de öfvergifna, men med lika liten utsikt att kunna bygga det i verkligheten.

Men under det den sjuka furstinnans blick matt irrade omkring på föremålen i rummet, fäste den sig plötsligt vid ett skåp, som förvarade åtskilliga juveler, arf efter gamla enkedrottning Desideria. Som en blix slog henne tanken: »Om jag kunde sälja mina juveler och för dem bygga ett hem åt de sjuka!» Blotta möjligheten häraf gjorde henne lycklig, och hon önskade att lefva, för att få sätta denna tanke i verket. »Huru innerligt bad jag icke Gud beveka konungen att gifva sitt samtycke till mitt förslag,» yttrade hon vid tal härom, »och han hörde min bön.» Så väl konung Karl XV som drottning Josefina medgäfvos villigt denna försäljning, och så skickades juvelerna till England, där de inbragte en summa, fullt tillräcklig för uppbyggandet af ett hem för obotligt sjuka öfveråringar på den fattiga ön.

Arbetet begyntes, och på en vacker plats med utsikt åt hafvet, icke långt utanför den gamla hansestaden, reste sig snart det nya sjukhemmet, med sin ändamålsenliga och treffliga inredning och sina grönskande planteringar. Här var nu under uppsikt af en snäll föreståndarinna fristad beredd åt ett icke obetydligt antal obotligt sjuka. Hade dessa förut varit i hög grad vanlottade, så kommo de nu i åtnjutande af en andlig och lekamlig vård, sådan som torde vara beskärd åt jämförelsevis få sjuka. Här hade ock prinsessan själf fått ett nytt fält för sin verksamhet. Ofta rullade hennes vagn utför den lilla vägen till sjukhemmet, och när hon inträdde där, spred sig ett glädjeskimmer öfver månet anlete, på hvilket brist och lidande plöjt sina djupa fåror. Såsom en deltagande vän närmade hon sig alla, talade särskildt med hvar och en på de olika sjukrummen och var snart förtrolig med hvars och ens inre ställning. Ofta

läste hon själf något stycke ur bibeln för de sjuka, och ofta medförde hon till dem den lärare, som för tillfället gästade Fridhem. I den med blommor prydda långa korridoren mellan sjukrummen höll då denne en bibelstund, hvarvid prinsessan själf var en lika tacksam åhörarinna som de sjuka. En särskild predikant, som på samma gång var föreståndare för det af prinsessan upprättade gossbarnhemmet, och åt hvilken en liten byggnad, kallad Friddegård, var uppförd nära intill barnhemmet, var också anställd vid sjukhemmet och upprätthöll där de söndagliga gudstjänsterna.

En tid befanns bland pensionärerna på sjukhemmet en stackars kvinna, ovanligt okunnig i allt som rörde andliga ting, på samma gång hon visade den fullkomligaste likgiltighet därför. Hon sades härstamma från zigenarfolket, hade varit illa känd, missaktad och hårdt behandlad af alla, till dess hon blef en af prinsessans skyddslingar. Detta hade gjort henne sluten och bitter till sinnet, och det dröjde länge, innan isen kring hennes hjärta begynte tina upp. Oaktadt den kärleksfulla vård, som ägnades henne, spårades icke en skynt af tacksamhet eller hopp i de mörka dragen, och under ihärdig tystnad låg hon dagen igenom i sin bädd, under det sjukdomen allt hårdare fattade om sitt rof. »Jag bad mycket för den kvinnan,» yttrade en gång prinsessan, »men måste alldeles upphöra att tala med henne, sedan alla försök i den vägen visat sig fruktlösa.»

Sommaren förgick, och träden kring Fridhem började skifta i gult och rödt. Tiden då prinsessan skulle lämna sitt landliga hem, var åter inne. Dessförinnan kom hon för att taga afsked af sina kära sjuka. Höstsolen sken strålande in genom fönstren och med ett soligt leende yttrade föreståndarinnan, i det hon visade på den ofvannämnda kvinnan: »Jag tror att ers kungl. höghet nu skall finna henne mycket förändrad.» Prinsessan närmade sig sängen och möttes af den nu nästan döende med orden: »Jag tackar Gud, att Jesu Kristi, hans sons blod, renar från alla synder, och att *det har renat äfven mig.*» Tårarne strömmade därvid utför de pergamentlika kinderna. De voro framkallade af den första blicken på Herren. »Och i dessa tårar,» yttrade prinsessan, då hon under djup rörelse talade härom, »*i dessa tårar återsåg jag mina juveler.*»

L. S.

Hjulryttarinnan.

Hjere gånger har jag frågat både mig själf och andra, huruvida det vore skadligt för kvinnan att idka hjulsporten; men själf fann jag intet nöjaktigt svar på mina spörsmål, och mina vänner visste icke bättre besked. De af mina väninnor, som af bristande företagsamhet eller af fördom icke våga sig i leken, säga med en mun: »det är ju alldeles klart, att det där guppan-det är skadligt för fruntimmer.» Klart, hvarför, undrar jag i min oskuld. Jag känner endast en hjulryttarinna, och hon är nog barnslig att på min undran gifva följande svar: »icke kan det vara farligt, då det är så förtjusande roligt.» Därmed fick jag låta mig nöja, till dess jag blef nog lycklig att få del af några uttalanden af

framstående utländska läkare, uttalanden om hjulridtens stora fördelar både för man och kvinna, ja, till och med företrädesvis för den senare. Många af mina medsystrar hafva troligen framställt samma fråga som jag, och det är för att söka undanrödja deras farhågor och tvifvel, som jag vill bedja Idun om plats för några korta meddelanden om kvinnan och hjulridten.

Bicyclen är i nittionio fall af hundra att föredraga framför hästen, emedan dess underhåll är föga eller intet kostbar, och emedan den aldrig blir trött. Den tillryggalägger för den öfvade ryttaren två till tre gånger så lång vägsträcka som hästen eller fotgängaren under samma tid. Det är denna hastighet, som är så upplifvande. Är landskapet fult, tröstar man sig med den tanken, att man *snart* rullar in på ett vackrare. Af stor betydelse är bicyclen för den familjefar, som af ekonomiska, hälso- eller andra skäl bor utom staden, långt från dess centrum eller sin verksamhet. Tack vare detta fortskaffningsmedel får han billiga lifsförnödenheter, frisk luft åt sina barn, hälsosam rörelse åt sig själf och sparar spårvagnspengarne. Den tid är måhända icke allt för aflägsen, då en ung flicka, som bor på Djursholm och sitter på kontor vid Drottninggatan i Stockholm, använder bicyclen i stället för den elektriska spårvagnen till båtbad för hälsa och kassa, hvilka båda så ofta tryta.

En amerikansk läkare säger: »Hjulridten är för *somliga* kvinnor *alltid* skadlig, för *alla* kvinnor *stundom* skadlig, men *icke* för *alla* kvinnor *alltid* skadlig. Den skadar icke den normala kvinnan, annat än om hon öfveranstänger sig genom långa eller hastiga färder eller färder uppför branta backar, om hon rider, då hennes sunda förnuft borde förbjuda henne att göra det, eller om hon har den dåliga vanan att sitta i framåtlutad ställning. Men iakttagas nödiga försiktighetsmått, är hjulridten gagnelig för hvarje kvinna utan organisk sjukdom.»

Många mena, att hjulridten gifver styrka endast åt benen, men det är ett stort miss-tag. Bröst, armar och muskler utvecklas och vinna i styrka. Det är min öfvertygelse, att det aldrig kan talas nog emot den skadliga, smaklösa, tröttande ovanan att sitta lutad öfver styrstången, en ovana allmän bland både män och kvinnor. Jag kan icke låta bli att tro, att dessa krokryggiga hjulryttare anse sig själfva bra mycket »stilligare» än deras rakryggade bröder och systrar.

Mången har helt visst med mig gjort den iakttagelsen, att de flesta kvinnor, äfven de som ännu äro unga och hvilka som flickor varit mycket i friska luften, företagit långa fotvandringar, åkt skridsko och kälke och dylikt, alldeles förlora smaken för kroppsrörelse, sedan de trädt i brudstol. Jag är den första att erkänna, att ett hushåll kräver mycken tid och omtanke, att man och barn hafva de allra första fordringarna och att det egna jaget för den gifta kvinnan bör och *måste* träda i bakgrunden. Jag vill gå ännu längre, vill af hela mitt hjärta instämma med dem som säga: en husmor i detta ords rätta mening har icke tid att taga kroppsrörelse för sin hälsas eller sitt nöjes skull, hon hinner ej att vara ute mer än då hon går på torget eller promenerar med småbarnen. Gärna för mig, men hur kommer det sig då till, att man ofta får höra »husmödrar» beklaga sig, att de måst

vara två timmar hos sömmerskan eller hela förmiddagen hos modisten eller på en gränslöst tråkig middag hos härads höfdingens? Vore ej denna tid eller åtminstone en del däraf bättre använd på isen, på hästryggen, ja, hvarför icke på — bicyclen? Morgonstund har guld i mun. Räcker icke dagen till på annat sätt, lägg er åtminstone ett par gånger i veckan klockan nio eller tio, så kan ni vara uppe klockan sex, sätta er på bicyclen och taga en lång promenad och vara tillbaka i tid för att äta gröt med man och barn. Är er man hjulryttare, får ni sällskap på edra morgonridter, och när barnen växt upp, far hela familjen ut, innan hvar och en går till sin dagliga sysselsättning. Kunde icke bicyclen vara ett medel att stärka familjebandet, där det tyckes färdigt att brista?

Den klint afönade tjänstemannens hustru, arbetskan och kvinnan af folket äro hvad kroppsrörelse beträffar lyckligare lottade än deras rika systrar, som tillbringa sitt lif utan ansträngande verksamhet, som hafva tillfälle att hvila sig, då de äro trötta, vårda sig, då de äro sjuka, som utan bekymmer gå till sitt dukade bord, som omgifvas af idel glädje. Bicyclen är i hög grad ägnad att förbättra just denna kvinnas hälsa och krafter. Hon blir tvingad att lägga band på sin kropp. Sjukdom är i många fall en följd däraf, att mängden af intagen föda ej förbrukas. Frisk luft och kroppsrörelse stå ofta i ett bedröfligt förhållande till mat och dryck.

Hjulridten öfvar lokalsinnet, som i allmänhet är klint utveckladt hos kvinnan. Men är hon ute ensam i flere timmar, tvingas hon att studera sin karta. En annan, vida större vinst hon gör, ligger i det mod hon förvärfvar, ty hjulridten kan ju alltid åtföljas af fara, i de flesta fall visserligen mer skenbar än verklig. Hon lär sig att taga saken kallt, en lärdom, hvaraf hon har nytta i alla livets skiften. Hon skriker icke mer, då hon ser en groda, svimmar ej, om hon skär sig i fingret, och tvekar icke att hjälpa, om hon ser någon i fara. Jag föreställer mig, att det fordras sinnesnärvaro för att färdas fram på bicycle på stora boulevarderna i Paris klockan tre på eftermiddagen. Skulle bicyclen, om än i ringa mån, bidra att uppfostra modiga, fördomsfria, okonstlade flickor, är dess uppgift i sanning ofantligt stor. Kan den minska nervositeten, draga hågen från flärd och fadda nöjen och öppna ögonen för naturens skönhet, är den det nittonde århundradets största uppfinning, ett uppfostringsmedel, som vi kvinnor först och främst böra taga fasta på för oss själfva och våra döttrar.

Ilse Franke.

Ur notisboken.

I sitt sextionde år ingick drottning Sofia i tisdags. Födelsedagen tillbringades på Drottningholm. På torsdagen anträdde hon färden till den utsedda sommarvistelseorten, det gamla herresätet Hook.

Ett möte mellan föreståndarinnor och föreståndare vid Sveriges högre flickskolor skall äga rum i sammanhang med det stora nordiska skolmötet. Mötet sammanträder måndagen den 5 aug. kl. 10 f. m. i högre lärarinneseminarierets lokal i Stockholm och avslutas samma dag på e. m.

Svensk kvinna läkare i Amerika. I dagarne gästas Ystad af en ung kvinnlig medicine doktor C. Andersson-Taylor från Florida, den sydligaste af Nord-amerikas förenta stater. Dr Taylor, som är bördig från Ystadstrakten, reste redan vid 13 års ålder till Amerika och studerade efter aflagd mogenhetsexamen 11 år vid universitetet i Michigan. Hon har sedan förvärfvat sig och svenska namnet ett godt rykte där ute.

Ett räknetal.

Skiss för *Idun*

Af Vilma Lindhé.

(Forts.)

Dynan höll på att glida ner, och när hon lagt den tillrätta, smekte hennes hand ofrivilligt hans mörka glänsande hår.

Hur förfärligt skulle hon ej komma att lida i och under denna kamp mellan det förflutna och det närvarande — och segern?

Hans sömn började blifva orolig, och uttrycket i ansiktet spändt. Af några ord han mumlade förstod hon, att han drömde om och ängslades för revisionen.

Han hade således något att frukta? Hon hade länge anat det, och hur skulle det vara möjligt annat!

Och honom hade hon älskat?

Hennes hjärta krympte tillsammans af bitterhet vid tanken på hvad hon lidit och fördragit.

Hvad hon länge sedan glömt och förlåtit, trädde fram på nytt för att anklaga honom, hvarje otrohet hon, med rätt eller orätt, misstänkt honom för, hvarje egoistisk, hänsynslös handling, hvarje hårdt ovänligt ord — och värst af allt, att han gjort hennes så väl som sitt eget lif till en enda stor lögn, ty hvad var det väl annat än mutor — alltid mutor — de tillkastat världen för att bevara skenet.

Hon ryckte upp dörren och gick ut på platformen.

Vinden hade lagt sig, och snön föll i täta hvita flingor.

Genom dunklet lyste semaforen med sitt röda sken, och från fjärran hördes det entoniga bruset af en regnfylld bäck, eljes var allt mörker och tystnad.

Hon gick framåt genom en grind och ut på landsvägen, som snart kantades af småskog, öfver hvilken snön lagt sig mjuk och ljusbringande.

Den friska vinden, som svalkande öfverfor hennes kinder, hade en märkvärdig förmåga att lugna, och småningom ändrades hennes tankegång.

Hon liksom andra Adams barn började med att anklaga allt och alla, innan hon tänkte på att söka upp felen inom sig själf; men som de flesta fick hon erfaras, att om samvetet kan mutas, äfven det, det sedan hämnas genom att tala så mycket högre.

Det var högtidligt som i en kyrka här inne i skogen, där hon gick och ransakade sitt hjärta.

Fanns det en enda plikt i lifvet, som hon förstått eller mäktat fylla?

Med smärta och blygsel måste hon svara sitt nej — ty hvad hade hennes kärlek till mannen utträttat, då den ej varit en uppehållande kraft, utan snarare tvärtom, och då hon aldrig försökt vinna honom för högre syften?

Ju mer hon anklagade sig själf, i denna uppgörelsens stund, desto vekare blef hennes hjärta.

Hon tänkte på sin lilla flicka, hvilkens ledning hon helt och hållet öfverlämnat till en tjänarinna, och hvilkens fåfänga instinkter hon ej märkt eller tänkt på att öfvervaka, och . . .

Hon stannade och drog efter andan vid minnet af Bengts sorgsna ögon och bleka kinder.

Gode Gud, där låg hennes största synd! Han som behöft dubbel kärlek och vård, hade blifvit försummad. Tänk, om hon skulle mista honom! Aldrig, aldrig kunde hon då förlåta sig själf!

Hvarför hade hon ej stannat hemma och hjälpt honom med det svåra talet? I stället hade hon snäst af honom och mutat honom med snask. Mutat sitt eget barn? Var hon bättre kanske än mannen? Nej, sämre, tusen gånger sämre!

En glädjeblixt sköt fram i hennes ögon vid minnet af, hur gossen nekat taga drufvorna hon bjudit honom. Hon förstod, att hans vägran varit hämnd, men han tog ej mutor han, Gud vare lofvad, och skulle aldrig göra det, om hon fick lefva och ägna honom sin omvårdnad och kärlek.

Hon tänkte på hans lärgirighet och många frågor, som hon aldrig gifvit sig tid att besvara, hans klena kropp, som hon ej vårdat, hans barnasinne, som hon så ofta underlåtit att glädja, och hans ömhetsträngande hjärta, som hon lämnat otillfredsställt.

Han skulle växa upp till man, minnas, anklaga och fordra räkenskap för sin glädjelösa barndom — om ej annat i sitt hjärta. Kanske voro då hans aktning och kärlek henne dyrbarare än allt annat — en ersättning . . .

Kanske skulle hon blifva beroende af honom? Hvem kunde veta, hvad framtiden bar i sitt sköte? Barmhärtige Gud, måtte det förunnas henne tid att utplåna och godtgöra!

Hon tänkte på hans stora kärlek till fadern. När barnet kunde älska honom så högt, måste det finnas mera godt hos honom, än hon förstod att uppfatta, eller skulle kanske sonens hjärta, när förståndet vaknade, gå en liknande kamp till mötes som hennes eget?

Det skulle ej ske! Gossen fick ej besvikas i tron på sin far och fadern ej rodna inför sin son.

Lifvet, som ofta syntes henne meningslöst och utan värde, trädde plötsligt fram med så stora, befällande kraf, att hon häpnade och skyggade tillbaka för att nästa ögonblick räta upp sig med en jublande tacksamhetskänsla öfver, att framför henne — just henne — låg så mycket att taga fatt uti, så mycket att verka.

Mätte hon endast kunna!

Nu gällde det att för alltid välja mellan allvar och lek — kanske mellan man och barn.

I denna stund förstod hon, att den kärlek hon känt ej var den, som gifver allt, utan att fordra något, och därför är sin egen lön.

En död känsla kan ej väckas till lif igen; men ur spillrorna däraf kan möjligen genom oändligt tålmod och öm omvårdnad växa fram en späd brodd till kommande bättre skördar.

Först skulle hon genom glad pliktupp-

Extra fin Marsala

(Qualité Inghilterra) härstädes lagrad sedan 1891. Vid undersökning af härv. handelskemist befunnen enl. analys fullgod. Pris kr. 1:25 pr butelj. Finnes endast hos

K. A. Nydahl & C:o
Stockholm, 2 Stureplan 2
Biks- och Allm. telefon.

Tandläkare dr Geo. Forssmans
Tandpulver, två slag, Tandpasta, Tandtinktur
 Annas & de Fests apotek, i Partymästare O. hos
 herr handlande. Partiförskaffning för Sveriges hos
Bendix, Josephson & C:o, 11 Regementsg.

fyllelse och vaksamhet öfver sig själf fram-
 tvinga mannens aktning — och sedan? I
 denna stund hoppades hon allt.

En lätt vind susade genom trädskronorna,
 hvilka kastade af sig snötäckten, så att det
 yrade rundt om.

Det var länge, länge sedan hon stod na-
 turen så nära som nu, och aldrig hade hon
 känt sig så gripen af dess underbart fängs-
 lande makt.

Ensam i natten, omslutet af tystnadens
 mystik, klappade hennes hjärta af fröjd.

Lifvet syntes så lätt att lefva — hennes
 egna möjligheter så stora!

Längtan till hemmet och lifsarbetet där
 blef henne öfvermäktig. Hon vände och
 halfsprang mot stationen. Det lugnade och
 ingaf en känsla af, att hon redan nu gjor-
 de något för de sina.

Mannen mötte ute på perrongen.

»Hvar i all världen har du varit?» frå-
 gade han; »jag började blifva ängslig.»

»Ute och gått.»

»Ensam?»

»Hvem skulle väl varit med?»

»Du har dina infall, men har du någon
 aning om, hur du ser ut?»

Det yfviga, krusiga håret hade raknat och
 hängde nedåt pannan. I ögonbrynen sutto
 stora vattendroppar, och på kappa och hatt
 låg snön kvar i små hvita drifvor.

Hon skrattade och skakade på sig.

Deras ögon möttes. Hon såg in i hans
 bleka, slappa ansikte, som i det gryende
 morgonljuset såg ännu mera härjadt ut, och
 han betraktade med förvåning hennes strå-
 lande liffulla ögon och purprade kinder.

»Du tycks anse det här som ett extra
 nöje,» sade han retligt.

»Nej — men jag har gjort det bästa
 möjliga af det.»

»Om jag visste, hvar jag skulle få en kon-
 jak och en kopp kaffe att värma mig med?»

»Fryser du?»

Själf var hon så varm, att hon ej tänkt
 sig en sådan möjlighet.

»Visst fryser jag!» svarade han otåligt,
 »men du som egentligen ställt till det här
 spektaklet, tycks finna det ypperligt.»

»Det är många år sedan jag kände mig
 så glad.»

Han betraktade henne undrande, ty hon
 var sannerligen ej att känna igen.

»För pengar kan man väl få litet kaffe,»
 återtog hon raskt. »Jag skall försöka.»

Han såg henne gå framåt med hastiga
 steg samt kunde ej slita ögonen från
 den smärta, spänstiga gestalten, och hon
 tänkte på intet annat än hans bleka fårade
 ansikte med dess allt för tydliga spår af
 själsstrider och ångest.

O, att hon kunde hjälpa honom!

Medvetandet att hon numera hade så
 litet att gifva gjorde henne ödmjuk, och
 själfanklagelsen, liksom önskan, att han ej
 skulle märka förändringen inom hennes käns-
 lovärld, dref henne att bringa ersättning
 genom alla medel, som stodo till buds.

Nästa ögonblick sade hon sig med bitter-
 het, att ingen ersättning behöfdes, ty hvad
 han ej värderat, kunde han ej heller sakna.

Det lyckades henne att väcka upp folk i
 en närbelägen, obetydlig restaurant samt få
 en passabel kaffefrukost framdukad, och här

på ett främmande ställe, där intet bar spår
 af hemtrefnad, kände hon sig för första gån-
 gen som värdinna vid eget bord — obesvär-
 rad, glad och omtänksam.

Direktören blef nästan mot sin vilja vid
 godt humör, och när han tömt sin andra
 kopp kaffe med »avec», klappade han henne
 på kinden och sade skämtsamt:

»Det ser sannerligen ut, som skulle du
 bättre kunna bära motgång än medgång.»

»Det hoppas jag att få visa dig,» svara-
 de hon med ett allvar, som uppenbarade att
 hon sett djupare i hans kort, än han ön-
 skade.

Äntligen kom tåget med snö på tender,
 buffertar och vagnstak. Det hade snöat
 ännu mera uppåt linien.

Vi närma oss hemmet med hvarje ögon-
 blick, som går, tänkte Eva, när afgangssig-
 nalen ljöd och farten ökades.

Öfver landskapet, som aftonen förut legat
 insvept i mörker, bredde snön sitt glada, för-
 skönande täcke, det frös på, och ur skor-
 stenarna steg röken mot en gråblå, ännu
 dunkel himmel.

(Slut i nästa n:r.)

Innehållsförteckning.

Cathrine Tegnér; af H. W.-l. (Med porträtt). — I de
 ljusa nätter; poem af Daniel Fallström. — Pigfrågan; af Ave.
 — Nio goda råd angående svampar och svamplockning; af
 En gammal svampvän. Iduns läkarartiklar. IV: Om ryggs-
 radskrökningarnas förekomst och behandling; af dr A. Wide.
 — Från Iduns läsekrets: Till doktor Arthur Hazelius; af
 En svensk kvinna. »Chacun a son gout!» Af En annan hus-
 rått. Om orlofsedlar i otid; af Juristfru. — Drottningens
 födelsedag. — Prinsessans juveler; af L. S. — Hjulryttarin-
 nan; af Ilse Franke. — Ur notisboken. — Ett räknetal; skiss
 för Idun af Vilma Lindhé. (Forts.). — Tidsfördrif.

Tidsfördrif.

Redigeras af Sophie Linge.

Bidrag mottagas med tacksamhet.

Charad.

»Mor i Hultet» var en matmor sträng,
 Lika barsk mot piga som mot dräng,
 Och hon fälde ej att se dem »hänga»,
 Ty då ljödo orden genast stränga.

»Pelle, stå ej där och se på män',
 Hämta genast vatten ifrån än,
 Och i förbifarten kan du taga
 Husbond's andra ifrån »Nils i Haga».

»Lisa, säg, hvad nu du tar dig för;
 Sätt dig genast och mitt första gör.
 Jag, minsann, får sällan nog tillfälle
 Att slå dank, som du, ditt våp, och
 Pelle.»

Men så idog var dock icke »mor»,
 Bättre gumma gått i ett par skor,
 Ty när det så »passa», tog hon ofta
 På sig hälgdagskjolen, skor och kofta.

Drog i väg till grannens på en stund,
 För att låta tungan löpa rund,
 Men för syns skull måste hon sig
 foga

I att också på mitt hela knoga.

Ty, om tomhändt hon till grannas
 gått,

Hade Lisa, Pelle vatten fått
 På sin kvarn, och det är bäst att
 hålla

På respekten — är man ej en fjolla.
 S. L.

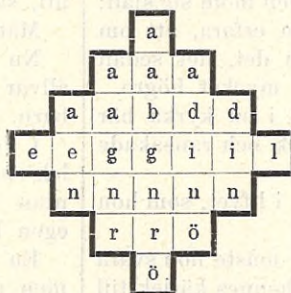
Ordförvandlingsgåta.

Om af nedanstående stafvelser gö-
 ras ord, som uppställas i annan ord-
 ning, bilda deras begynnelsebokstäf-
 ver namnet på en diktcykel. Orden
 beteckna namnet på:

- En skogsväxt = ben kuse;
- en universitetsstad = teg nöt nig;
- en krets = tore tik;
- ett vattendrag = i regn;
- en blomma = rase de;
- en militär = pös par;
- en befälhafvare = perk peas;
- påminnelse = en kåta;
- hviloplats = tö get äh;
- ett forntida väld = cif ennei;
- ett namn = robin egg;
- en gradbeteckning = ton gud il;
- af många sökt = london per;
- en central punkt = gryr dag;
- del af världsdel = a vienna nidsk;
- ett ondt = vank rådt;
- en fogel = krans rägn.

b—g.

Diamantgåta.

- 1) Bokstaf, 2) kroppsdel, 3) svensk
 landsända, 4) asiatiskt land, 5) nå-
 got ovisst, 6) hvaraf brödet fås, 7)
 bokstaf.

Kalla K.

Ifyllningsgåta.

*																		*
	*									*	*							
		*								*			*					
			*							*				*				
				*	*	*	*	*									*	
					*		*											*
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19

Om de tomma rutorna i ofvanstående figur ifyllas, så bildar de sär-
 skilda raderna, lästa uppifrån och nedåt: 1) Handverkare, 2) berg i Asien,
 3) land i Afrika, 4) benämning på härskare, 5) hvarst man söker hjälp,
 6) ämbetsman i Norge, 7) sjö i Sverige, 8) studentuttryck, 9) socken i Da-
 larna, 10) hvarst läkare bruka göra, 11) adjektiv, 12) område i Nordame-
 rika, 13) hvarst skogsprodukter bearbetas, 14) hvad som förr i världen
 användes för att få eld, 15) engelskt fruntimmersnamn, 16) badanstalt, 17)
 reptil, 18) mänsklighetens välgörare, 19) stad i Asien.

De med stjärna försedda rutorna bilda namnet på en roman, öfver
 satt från engelskan.

G—p.

Tabula magica.

1	1	1	1	2
2	2	2	3	3
3	3	3	3	3
3	3	4	4	4
4	5	5	5	5

Omflytta talen i de 25 rutorna, så
 att sifferraderna — antingen man
 hopsummerar dem lodrätt, vågrätt el-
 ler diagonalt — gifva summan 15.
 S. L.

Lösningar.

Logogrifen: Strykerska; syre, aster, ark,
 skryt, yr, ryter, kass, stake, kyss, ek, yta,

raskt, kras, ystar, tyre, tre, stryk, krater,
 eka, rek, as, kar, rak, sy, sky, kyrka, rast,
 yrket, kart, ryss, ryker, kysk, skare, kryss-
 sar.

Charaden: Bi-slag.

Kapselgatan: Benares, Dekan, Skara, Gar-
 da, Oman, Pera, Rosette, Als, Isar, Oka,
 Stade, Li, Spa, Malaga, Matvik, Omberg,
 Amiens, Nain, Ossa, Drogden, Ob, Benga-
 len, Iller, Medien, Unden, Adda, Aden,
 Namur, Le Mans, Bodö, Roskilde, Vismar,
 Kalmar, Agram, Kemi, Tabor, Barmen,
 Basel, Po, Lille, Ural, Vilna, Main, Pola,
 Bug, Mora, Yssel, Breda, Arno, Koroman-
 del, Fes, Sir, Oran.

Namngåtan: Arvid Horn — Gladstone;
 Abig, rail, visa, i tid, dans, halt, Otto,
 ruin, Nore.

Finska förvandlingsgåtan: Topelius; Ta-
 vastehus, Olofsborg, Pekka, Edelfelt, Lo-
 visa, Imatra, Uleåborg, Sveaborg.

PICOTS TVÄTTPULVER »Lessive Phenix»
 Öfverträffar alla andra tvättmedel!

Klorfritt!
 Praktiskt!
 Billigt!
 25 guldmedaljer

Säljes i 1/2-, 1/3- och 1/4-kilo-paket med beskrifning å hvarje paket.
 Representant för Sverige: Carl R. Matton, Stockholm
Talrika ombud i landsorten.